

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Олексія ПАСЄКИ на дисертацію

Віталія ДУБАСА «Кримінально-правові засоби протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії (081 Право)

Актуальність теми дослідження підтверджується тим, що протидія корупції, особливо в умовах воєнного стану, є одним із важливих факторів побудови цивілізованого суспільства, розвиненої в усіх аспектах держави, довірливих відносин з усіма партнерами нашої держави, зрештою протидії цьому негативному явищу, з урахуванням сучасної ситуації, безпосередньо впливає на перемогу над окупантом. Звісно важливим аспектом у подоланні корупції є встановлення відповідальності за вчинення особою корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень, у тому числі кримінальних. Відповідно надзвичайно важливе значення у цьому разі має якість закону, який регламентує як безпосередньо відповідальність корупціонерів, так і процедуру притягнення винних осіб до відповідальності.

Попри здавалося б значну кількість норм, які встановлюють відповідальність за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення їх ефективність бажає кращого. У цьому разі кількість абсолютно не свідчить про якість. Левова частка таких норм є складними для розуміння та проблемними для застосування.

У доктрині кримінального права є чимало наукових публікацій, у тому числі монографічного рівня, предметом яких є проблематика протидії корупційній злочинності, у тому числі кримінально-правовими засобами, однак теорія у цьому випадку не встигає за змінами у законодавстві, а законодавець не враховує положень доктрини кримінального права. Це й зумовлює появу низки кримінально-правових норм, доцільність передбачення яких у КК України є сумнівною, щонайменше у такій редакції.

Кримінально-правові засоби протидії корупційним кримінальним правопорушенням є лише одних із важливих аспектів у запобіганні їх вчиненню

та притягнення винних осіб до відповідальності, проте однозначно досить важливим аспектом. Тому актуальність обраної дисертантом теми не викликає сумніву. Крім того, низка аспектів відповідальності за корупційні правопорушення у теорії кримінального права розглядалися щодо на сьогодні не чинних редакцій статей, а окремі аспекти з урахуванням діючого законодавства залишилися взагалі поза науковою сферою, що ще раз підтверджує доцільність дослідження такого роду.

З огляду на це, а також зміст дисертації слід зазначити, що вибір теми обґрунтований, а проблеми, відображені у положеннях роботи є актуальними.

Обґрунтованість, достовірність та новизна представлених результатів дослідження. Дисертація є першим в Україні системним і комплексним дослідженням кримінально-правових засобів у протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні.

Зокрема, заслуговують уваги авторська класифікація кримінально-правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням до яких, на його думку, слід відносити: засоби-антецеденти (основні кримінально-правові засоби впливу, які породжують правові наслідки); засоби-консеквенти (кримінально-правові засоби, які виступають наслідками у зв'язку із застосуванням основних кримінально-правових засобів); засоби-рефлекси (кримінально-правові засоби, якими суд зобов'язаний відреагувати у зв'язку із настанням невідворотних правових підстав); засоби-заборони (кримінально-правові засоби, які заборонено застосувати судом в кримінальних провадженнях по корупційних кримінальних правопорушеннях та правопорушеннях, пов'язаних з корупцією) та здійснено їх кримінально-правовий та кримінально-процесуальний аналіз.

Також дисертантом сформульовано авторське визначення поняття «кримінально-правовий засіб протидії корупційним кримінальним правопорушенням», під яким пропонується розуміти «сукупність положень закону про кримінальну відповідальність, що застосовуються винятково до корупційних кримінальних правопорушень як інструменти кримінально-

правового регулювання протидії їх вчиненню» та сформульовано наукове визначення поняття «корупційне кримінальне правопорушення», під яким пропонується розуміти «кримінальне правопорушення, яке містить ознаки корупції і за вчинення якого настає кримінальна відповідальність». На основі дослідження запропоновано виокремити в Особливій частині КК України Розділ XVII-I «Корупційні кримінальні правопорушення та кримінальні правопорушення в сфері фінансового контролю», що сприятиме дотриманню та реалізації принципу юридичної визначеності, який гарантує забезпечення принципу верховенства права. Виокремлено основні тенденції судового розгляду судьями ВАКС справ по корупційним кримінальним правопорушенням, які розглядаються з урахуванням застосування як заохочувальних, так і каральних кримінально-правових засобів. На основі цього сформульовано пропозиції щодо удосконалення кримінально-правових засобів та кримінально-правових норм: ст.ст. 49, 55, 59, 75 КК України, а також кримінальних процесуальних: ст.ст. 33¹, 182, 314, 316, 317, 323, 349 КПК України, що у своїй системній єдності сприятимуть підвищенню протидії корупційним кримінальним правопорушенням.

Обґрунтованість та достовірність отриманих результатів підтверджується вдалою структуризацією роботи, відповідністю мети дослідження тим завданням, що ставить перед собою дисертант, вагомою аналітичною роботою над широким колом наукових джерел та судовою практикою, а також вмінням критично мислити та пропонувати конкретні шляхи вирішення проблем.

Оцінка змісту дисертації, рівня виконання поставлених завдань та оволодіння методологією наукової діяльності. Дисертація виконана на належному науковому рівні. Структура роботи побудована правильно, що зумовило послідовне та повне дослідження усіх аспектів вказаної проблематики. У першому розділі Віталій ДУБАС розглядає загальні засади дослідження протидії корупційним кримінальним правопорушенням в науці кримінального права, зокрема: аналізує стан наукової розробки питання

протидії корупційним кримінальним правопорушенням кримінально-правовими засобами в науці кримінального права; місце та роль кримінально-правових засобів в системі правових засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням; протидію корупційним кримінальним правопорушенням за законодавством деяких зарубіжних держав. Другий розділ присвячено кримінально-правовій характеристиці корупційних кримінальних правопорушень у якому досліджено: поняття та види корупційних кримінальних правопорушень в кримінальному законодавстві України; правову природу корупційних кримінальних правопорушень в кримінальному законодавстві України та перспективи їх гармонізації з Конвенціями щодо криміналізації корупції, ратифікованими Україною. Відповідно у третьому розділі знайшло відображення застосування кримінально-правових засобів щодо протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні.

Дисертаційна робота Віталія ДУБАСА є самостійним дослідженням, в результаті проведення якого сформульовано низку пропозицій щодо вдосконалення тексту кримінального закону та практики його застосування. Обрані методи дослідження відповідають специфіці вказаної проблематики. Використання низки загальнонаукових та спеціальних методів дослідження з урахуванням змісту дисертації засвідчує вміння дисертантом проводити різного роду наукові дослідження. Зокрема, в роботі використано такі методи: системно-структурний, системно-функціональний, формально-логічний, порівняльно-правовий, абстрактно-логічний, статистичний, метод моделювання та прогнозування тощо.

Наукову цінність також має аналіз судових рішень ВАКС, АП ВАКС, ВС, розміщених в ЄДРСР, а також особистий практичний досвід дисертанта, як судді ВАКС.

Наукове та практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що отримані висновки та пропозиції можуть бути використані у: *закономотворчій діяльності* – для вдосконалення окремих положень КК України і КПК України в частині вдосконалення положень кримінального

законодавства, спрямованих на протидію корупційним кримінальним правопорушенням та здійснення судочинства у справах щодо такого виду правопорушень; *навчальному процесі* – для підготовки навчально-методичного забезпечення з навчальних дисциплін «Кримінальне право України», «Кримінальний процес України», «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства України», «Проблемні питання кримінального процесуального законодавства України»; *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для подальших наукових досліджень проблематики запобігання корупційним кримінальним правопорушенням в Україні.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих наукових працях. Наукові положення, висновки, які містяться у дисертації достатньо відображені у фахових публікаціях та апробовані здобувачем. Кількість та науковий рівень підготовлених наукових праць відповідає вимогам, встановленим для оприлюднення результатів дисертацій. Зокрема, основні результати роботи відображені у 21 науковій праці, з них: 4 статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань із юридичних наук, 1 – у зарубіжному періодичному виданні та 16 тезах доповідей на науково-практичних конференціях, круглих столах, науково-практичних семінарах.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час ретельного вивчення змісту дисертації фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Як і будь яке дослідження рецензована робота не позбавлена певних дискусійних положень та зауважень, які слід обґрунтувати під час публічного захисту, спростувати чи врахувати в подальшій науковій діяльності із цієї проблематики, зокрема:

1. Заперечення викликає назва підрозділу 1.3. дисертаційного дослідження щодо аналізу зарубіжного досвіду протидії корупційним кримінальним правопорушенням. Йдеться про те, що тема дослідження обмежена саме засобами протидії корупційним кримінальним

правопорушенням, а не протидії корупції загалом. Відповідно як назва, так і зміст цього підрозділу мав би обмежуватись дослідженням саме засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням за законодавством окремих зарубіжних держав.

2. Назва розділу II роботи не повною мірою відповідає його змісту, адже кримінально-правова характеристика корупційних кримінальних правопорушень не обмежується дослідженням цього поняття та видів ККП, а правова природа, яка аналізується у підрозділі 2.2. цілком могла б бути досліджена у межах визначення поняття ККП у підрозділі 2.1. Крім того, перспективи їх гармонізації з Конвенціями щодо криміналізації корупції, що ратифіковані Україною логічніше було б досліджувати на підставі проведеного дослідження усіх необхідних аспектів в останньому розділі цієї роботи.

3. Сумніви викликає наявність достатньої наукової новизни щодо визначення корупційного кримінального правопорушення, адже фактично воно є частиною визначення корупційного правопорушення, яке задеклароване у Законі України «Про запобігання корупції».

4. Потребують додаткового обґрунтування віднесення до системи кримінально-правових засобів протидії ККП заохочувальних кримінально-правових засобів, адже засіб протидії за своїм змістом передбачає наявність відповідного протиставлення. Відповідно дискусійним видається твердження автора, що заохочувальна норма може бути взагалі засобом протидії корупції, адже вона не є стримуючим фактором від вчинення корупційних кримінальних правопорушень.

5. Додаткової аргументації заслуговує бачення автора щодо недоцільності віднесення до категорії ККП діяння, передбаченого ст. 210 КК України, оскільки наведенні аргументи (на ст. 98) про те, що у цій статті неправомірна вигода не згадана ні як предмет кримінального правопорушення, ані як мета цього діяння не є достатніми підставами для такого рішення. За такою логікою з категорії корупційних можна виключити і діяння, передбачене ст. 191 КК України, що навряд є правильним рішенням.

Викладені вище зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Підсумовуючи зазначене, можна констатувати, що дисертаційна робота Віталія ДУБАСА є самостійним, оригінальним, актуальним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають важливе теоретичне та практичне значення та вирішують важливу наукову проблему – належне кримінально-правове регулювання засобів протидії корупційним кримінальним правопорушенням в Україні.

За актуальністю, новизною, достовірністю та обґрунтованістю, науково-теоретичною та практичною значущістю результатів, кількістю та обсягом публікацій, оформленням дисертація відповідає вимогам, передбаченим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки від 31.05.2019 р. № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44.

Відповідно автор дисертації – Віталій ДУБАС – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Рецензент:

**заступник декана факультету № 1 Інституту
з підготовки фахівців для підрозділів**

**Національної поліції Львівського державного
університету внутрішніх справ**

кандидат юридичних наук, доцент

Олексій ПАСЕКА

